

Lasztócziné Szomorú Mónika

„Velünk kerek a világ”

– gyermekjóléti szolgáltatás a speciális problémával élő gyermek családjában – szakmai műhely

Előzmények

A Miskolci Családsegítő Szolgálat Regionális Módszertani Központ és Gyermekjóléti Szolgálat Megyei Módszertani Központ immár tíz éve látja el a módszertani feladatokat gyermekjóléti szolgáltatás tekintetében Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Elsődleges feladatunk a megye területén működő gyermekjóléti szolgáltatók szakmai támogatása és ellenőrzése, a gyermekvédelmi területen dolgozók tapasztalatcseréjének és továbbképzésének szervezése. Rendszeres kapcsolatban állunk az illetékességi területünkön működő intézményekkel, információkat gyűjtünk az ellátórendszer sajátosságairól, problémáiról. Figyelemmel kísérjük a gyermekjóléti alapellátást érintő tudományos kutatásokat, publikációkat, a modellértékű új kezdeményezéseket, továbbá elősegítjük ezek mind szélesebb körű megismerését, gyakorlati alkalmazását.

Igyekszünk mindig a leghatékonyabb segítséget nyújtani a területen dolgozó gyermekjóléti szolgálatos családgondozóknak. Korábban a szakmai műhelysorozatokon a mindennapi gyakorlati munka leggyakrabban előforduló problématerületeire koncentráltunk. A családgondozókkal történt találkozások azonban arra hívták fel a figyelmünket, hogy a fogyatékoságuk, egészségi állapotuk miatt speciális helyzetben lévő gyermekekkel kapcsolatos esetek különleges nehézséget okoznak a családgondozói munkában, mind a családdal való együttműködésben, mind a szükséges szakorvosi, gyógypedagógiai, rehabilitációs ellátást nyújtó intézmények megtalálásában, azokkal történő kapcsolatfelvételben. Ezért fogalmazódott meg bennünk egy olyan továbbképzés megtervezésének és lebonyolításának gondolata, mely felkészíti a szakembereket arra, hogy tudjanak megfelelően, hatékonyan segíteni akkor, amikor fogyatékos

vagy szervátültetett gyermek és családja kerül bajba, illetve szorul segítségre. Ismerjék az ellátó intézményrendszert, hiszen ennek ismerete nélkül a gyors és adekvát segítés lehetetlen. A műhelysorozat ötletét több megyei szakmai rendezvényen megvittattuk, majd a kialakított programot akkreditációra nyújtottuk be a továbbképzési és felnőttképzési bizottsághoz. A továbbképzés minősítését követően e-mailben szükségletfelmérést végeztünk, melynek alapján első alkalommal valósítottuk meg a programot. A műhelysorozat utolsó alkalmán pedig visszajelzőlapot kértünk a résztvevő szakemberektől, melynek értékelését követően igyekeztünk a tartalmat az igényeknek megfelelően tovább bővíteni.

A műhelysorozat megvalósítása

A műhelysorozat 6 alkalomból épült fel, melyek mindegyike egy-egy fogyatékoságtípust, speciális állapotot járt körül a hozzá kapcsolódó problémák, szükségletek, és az adott területen dolgozó szakemberek, intézmények megismertetésével, 4-4 órában. Az autista, értelmi fogyatékos, hallássérült és siket, látássérült és vak, mozgássérült és szervátültetett gyermekek és családjaik sajátos helyzetét, problémáit bemutató műhely előadói, műhelyvezetői az adott szakterület több éves szakmai gyakorlattal rendelkező, kiemelkedő képviselői voltak.

Első alkalommal a résztvevők az autizmus területével ismerkedhettek meg részletesen, egy olyan előadó kalauzolásában, aki szociális szakemberként az elsők között foglalkozott autista gyermekekkel és családjaikkal, dolgozott országos programban, vezetett szülőcsoportot, szülői táborot. A műhelymunka során szó esett mind a családokkal folytatott segítő munka pszichológiájáról, mind az

érintett gyermekek sajátos világáról, mind pedig a szolgáltató intézményhálózatról. Nem maradt el a gyakorlatból érkező kérdések megválaszolása sem. Második alkalommal a szakemberek az értelmi fogyatékossgal élő gyermekek és családjaik életébe kaptak bepillantást, és nyertek olyan információkat, melyek segíthetik őket a problémával érintett családok támogatása során. A műhely előadója egy olyan intézmény vezetőjeként érkezett a csoportba, amely több évtizede foglalkozik nappali ellátás keretében értelmi fogyatékos fiatalokkal és felnőttekkel. A résztvevő szakemberek megismerkedhettek a családok sajátos helyzetével, a sérült gyermek elfogadásának, el nem fogadásának fázisaival, a gyázmunka nagyon hosszú, sokszor be nem fejeződő folyamatával. Az előadó gyakorlati segítséget nyújtott a családgondozóknak, gyermekvédelmi szakembereknek a sérült gyermeket nevelő családok életébe történő belépéshez, ami a legtöbb esetben nagyon nehéz feladat. Képet adott az ellátórendszeréről, az igénybevétel lehetőségeiről és az értelmi fogyatékossgal élő gyermekek és felnőttek kapcsán az oktatás, fejlesztés és munkavállalás feltételeiről is.

A harmadik műhely alkalmával a hallássérült és siket gyermekek sajátos élethelyzetével, családjaik mindennapi kihívásaival ismerkedtek meg a hallgatók. A programot szurdopedagógus szakember vezette, aki egy több megyét ellátó szegregált, bentlakásos oktatási intézményben, illetve integrált oktatásban utazó pedagógusként segíti a hallássérült tanulókat, valamint végzi a szülők folyamatos támogatásával, családi körben korai fejlesztésüket.

A műhelyprogram keretében a szakemberek megismerték a hallássérülések fajtáit, mértéküket, a fejlesztés, illetve a korrekciós eljárások, a hallókészülékekkel történő ellátás feltételeit, lehetőségeit és helyeit azért, hogy segíthessék az ellátási területükön élő családokat a túlterhelt egészségügyi ellátórendszerben való eligazodásban. Az előadó segítette a hallgatókat annak felismerésében, hogy munkájuk során milyen segítséget tudnak nyújtani a hallássérült gyermeket nevelő családoknak a korai felismerésben, a szakszerű ellátás megtalálásában. Felkészítette a hallgatókat arra is, hogy új ismereteiket hogyan adják át a jelzőrendszer, illetve a társszakmák együttműködő tagjainak a hallássérülés eseteinek korai felismerése érdekében.

A negyedik műhelyelőadáson a vak és gyengén látó gyermekek voltak fókuszban. Az előadást egy országos intézmény gyakorlati szakembere tartotta, érintve a vak gyermekek és családjaik életének minden lehetséges aspektusát.

Beszélt a szembetegségek kialakulásának kockázatairól, a megelőzés lehetőségeiről, illetve a már kialakult szembetegségekkel való életvitel sajátosságairól. A szembetegségek érzékeltetésére különleges eszközöket hozott a résztvevőknek, akik megtapasztalhatták az érzékelés hiányosságait a különböző látássérülések fennállása esetén.

A szakemberek elsajátíthatták a Braille-írás és olvasás alapjait, kipróbálták az ujjal tapintó olvasást, megtanulták a vak ember megfelelő vezetését, a látássérült személy társaságában ajánlott kommunikációs módszereket.

A hallgatók megismerhették azokat a tárgyakat, amelyek egy vak gyermek, illetve felnőtt mindennapi életét segíthetik.

Az előadó megismertette a vak gyermekek – leginkább egy-egy szegregált, országos hatáskörű oktatási intézményre korlátozódó – igen szűkös ellátórendszerét, és az ezekbe való bekerülés lehetőségeit is. Bemutatta azokat a helyi integráló iskolákat is, ahová az utazó tanárok, így ő maga is, rendszeresen járnak fejleszteni.

A műhelysorozat ötödik programja a mozgássérült gyermekek és családjaik speciális élethelyzetével foglalkozott és mutatta meg a segítő gyermekjóléti beavatkozások lehetséges területeit. Átadott egy szelet speciális tudást a mozgássérülések jellemzőiről, a társuló tünetekről. Előadónk egy nemzetközi intézetből érkezett hozzánk, és bemutatta az ott folyó integrált fejlesztés lehetőségeit és a család bevonásának és támogatásának fontosságát. A résztvevők megismerhették a konduktív nevelés alapfogalmait, a konduktori ellátás hazai lehetőségeit.

A gyakorlati műhelymunka keretében a csoport rajzelemzést végzett az előadó vezetésével, összehasonlítva az átlagos élethelyzetű, értelmi képességű gyermekek és a mozgássérült gyermekek rajzait egy speciálisan erre a célra kifejlesztett vizsgálati rendszer segítségével.

A műhelysorozat záró programja rendhagyó abban a tekintetben, hogy nem fogyatékkal élő, hanem más ok – szervátültetés – miatt speciális élethelyzetben lévő gyerekekkel foglalkozik. Több külföldi országban természetesnek számít,

Baranyai Szilvia

hogyan az esélyegyenlőség biztosítása szempontjából a fogyatékossgal élő és a szervátültetésen átesett emberek azonos figyelmet kapnak a társadalomtól.

A program abból a szempontból is különleges volt, hogy az előadó érintettként jött el a csoportba, és mind saját, mind pedig az általa – egy civil szervezetben – képviselt sok szervátültetett gyermek és családja tapasztalatairól szólhatott.

A résztvevők számos információt kaptak a szervátültetésről, formáiról, jogszabályi háttéréről és természetesen a lelki tényezőkről, melyek sok esetben befolyásolhatják a beavatkozás megvalósulását és sikerességét.

A gyermekvédelmi szakemberek számára különösen hasznos volt azoknak a körülmé-

nyeknek, feltételeknek a megismerése, melyek nélkülözhetetlenek a szervátültetett gyermekek gyógyulásához, s melyek megteremtésének segítségével hatékonyan tudják támogatni a gyermek orvosi utókezelését azokban a családokban is, amelyekben a körülmények nem ideálisak, és a felelősség kérdése esetleg nem egyértelmű a szülők számára.

A jó gyakorlat eredményei, kimenetele, jövője

A műhelysorozat megvalósításával kapcsolatban megálmodott céljaink maximálisan teljesültek. A képzés jó hírét a szakemberek egymásnak átadják

– így sikerült három alkalommal megrendezni, alkalmanként 20-25, összesen 65 kolléga részvételével. Sikerült kialakítani egy olyan szakmai hálót, amely bevonta az országos speciális ellátó intézményeket is a helyi gyermekvédelem kapcsolatrendszerébe.

A program célcsoportját elsődlegesen a gyermekjóléti szolgáltatásban dolgozó család-gondozókban határoztuk meg, de a megvalósítás során ezt a kört bővítettük, biztosítva a lehetőséget az átmeneti gondozást, bölcsődei ellátást nyújtó intézmények szakembereinek, illetve a gyermekvédelmi szakellátás speciális gyermekotthonaiból és a fogyatékos személyek ellátó rendszeréből érkezőknek.

A műhelysorozat végére minden résztvevő szakember olyan speciális gyermekvédelmi tudással és különleges kapcsolati hálóval lett gazdagabb, mely a mindennapi munkájuk során növeli kompetenciájukat a fogyatékos, illetve szervátültetett gyermekek segítésében. Legalább ilyen fontos, hogy a kapcsolatok fordított irányban is működjenek. Példa erre, hogy a szervátültetett gyermekek megfelelő utógondozásának hiányából fakadó veszélyeztetettség esetén a transzplantációt végző klinikák azonnal tudnak jelezni a helyi gyermekjóléti szolgáltatóknak, mivel előadónk közvetítésével az ország összes gyermekjóléti szolgálatának elérhetőségeit eljuttattuk ezen egészségügyi intézmények számára.

A képzés közvetett hatása, hogy a szakemberek azóta több gyermeket segítettek bejutni a bemutatott intézmények által nyújtott ellátásba, miközben helyi szinten is kibontakoztak a problémamegoldó kezdeményezések, gyorsabbá, megközelíthetőbbé és hatékonyabbá téve a gyermekek korai gondozását és ellátását a településen. Intézményünk, a Miskolci Családsegítő Központ helyiséget biztosít egy, a képzés kapcsán megismert, hallássérültek korai gondozását végző intézménynek, hogy az ellátás még több gyermeket és családot érinthessen. Szintén a képzés révén juttattunk segítő szolgáltatáshoz olyan szülőt, aki szervdonorként segítette gyermeke gyógyulását, de eközben életvezetési, mentális problémái adódtak. Orvosa a mi képzésünk során kialakult kapcsolatrendszeren keresztül érte el a szakembereket, akik segítettek az édesapának.

Mivel tapasztalataink szerint nem szerencsés egy területen ugyanazt a képzést hosszú

éveken keresztül újra és újra megrendezni, illetve a szakemberek egyértelműen a tanfolyamokat keresik a továbbképzési palettán, a program megvalósítását 2013-ban a tartalom bővítésével, szakmai tanfolyam formájában tervezzük. Új kapcsolati dimenziók megnyitását is gondolkodunk a gyermekvédelmi rendszer működésének szélesítése és hatékonysága érdekében.

A program finanszírozása, személyi és tárgyi feltételei

A jó gyakorlat megvalósítását és szervezését egy műhelyvezető végzi, aki koordinálja az előadók programját a műhelysorozaton belül. Tapasztalataink szerint a hat témában érintett előadók szívesen csatlakoznak a képzésbe, és alakítanak ki kapcsolatot a gyermekvédelmi szakemberekkel. A képzésen résztvevők minden alkalommal kézhez kapnak egy szakmai anyagot, melyet az előadók állítanak össze, a szervező intézmény pedig gondoskodik azok sokszorosításáról és eljuttatásáról.

A műhelysorozat megvalósításához szükséges a 30 fő befogadására alkalmas oktatóterem, az előadások megtartását segítő laptop, projektor, DVD-, videolejátszó, TV és vetítővászon. A speciális bemutató tárgyakat és eszközöket az előadók minden alkalommal maguk hozzák a műhelyprogramra.

A „Velünk kerek a világ” műhelysorozatot minden alkalommal módszertani költségvetésből, hallgatói befizetésekből és intézményi önrész biztosításával sikerült megvalósítani.

A jó gyakorlat megvalósítását az alábbi szervezetek és intézmények szakemberei segítették:

Miskolci Családsegítő Központ
Autisták Érdekvédelmi Egyesülete
Értelmi Fogyatékosok Napközi Otthona és Fogyatékos Személyek Gondozóháza – Miskolc
Mlinkó István Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény – Eger
Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete – Budapest
Vakok Óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye, Diákotthona és Gyermekotthona – Budapest
Transzplantációs Alapítvány a Megújított Életekért.